

Νομοθεσία και Σπόροι: Υπέρ της βιοποικιλότητας & των αγροτών ή για τις εταιρείες;

BiotechWatch.gr

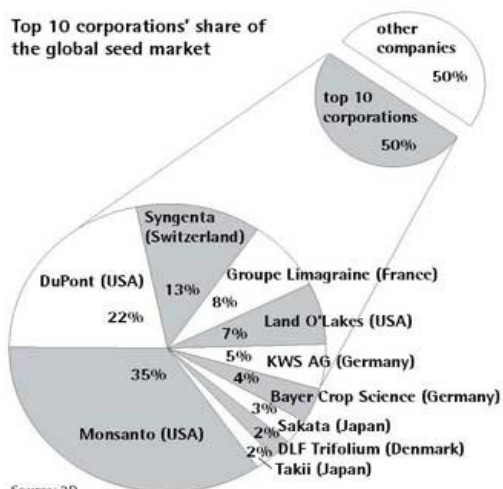
Το 2013 χαρακτηρίστηκε από σημαντικές διεργασίες για το μέλλον των σπόρων στην Ευρώπη. Η πρόταση για την αναθεώρηση της νομοθεσίας που κατατέθηκε από τη Κομισιόν τον περασμένο Μάιο, ουσιαστικά αποτέλεσε μια προσπάθεια κατάφωρης αφαίρεσης θεμελιωδών δικαιωμάτων των αγροτών λειτουργώντας υπέρ μιας συγκεντρωτικής αγοράς που ουσιαστικά ευνοεί τις μεγάλες εταιρείες του χώρου, με ολοφάνερους αρνητικές συνέπειες για την αγροτική βιοποικιλότητα και τους σπόρους ως δημόσιο αγαθό. Οι αντιδράσεις οργανώσεων και πολιτών κατάφεραν να φέρουν το θέμα στο προσκήνιο απαιτώντας από τα θεσμικά όργανα της ΕΕ να έρθουν προ των πολιτικών ευθυνών τους.

Τις πρώτες εβδομάδες του 2014 επιτεύχθηκε το να καταψηφιστεί η πρόταση από τις αρμόδιες Επιτροπές Περιβάλλοντος και Γεωργίας, οδηγώντας έτσι την πρόταση προς καταψήφιση από την Ολομέλεια της Ευρωβουλής και την επιστροφή προς αναθεώρηση στη Κομισιόν. Η μάχη ωστόσο δεν έχει ακόμη κερδηθεί, μιας και η σποροβιομηχανία με αυξημένες πιέσεις προς την Ευρωπαϊκή Ένωση προσπαθεί να επιβάλλει τα δικά της πρότυπα ως βάση για ολόκληρη την αγορά σπόρων και φυτών.

Το χρονικό από τους ελεύθερους σπόρους στους εξαρτημένους αγρότες

Η αναθεώρηση της νέας νομοθεσίας της Ε.Ε. για τους σπόρους έρχεται να προσγειωθεί σε **μια παγκόσμια αγορά η οποία έχει μεταβληθεί ραγδαία τις τελευταίες δεκαετίες**. Η εμπορία φυτογενετικού υλικού, από μια υπόθεση μικρών εταιριών και δημόσιων προγραμμάτων που ήταν, έχει μεταλλαχθεί σε ένα βιομηχανοποιημένο κλάδο που κυριαρχείται από πολυεθνικές. Σήμερα 10 μόνο εταιρείες ελέγχουν σχεδόν τα 2/3 παγκόσμιας αγοράς, με ονόματα όπως η Monsanto, Syngenta και Dupont να κυριαρχούν. Οι περισσότερες από αυτές, προέρχονται από τον τομέα παραγωγής φυτοφαρμάκων ενώ έχουν πρωτοστατήσει στην ανάπτυξη των γενετικά τροποποιημένων (γ.τ.) καλλιεργειών, που υποστηρίζουν την εντατική, βιομηχανικού τύπου γεωργία και ευνοούν τον έλεγχο των φυτογενετικών πόρων μέσω της προώθησης των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και των πατεντών.

Top 10 corporations' share of the global seed market

Οι δέκα μεγαλύτερες πολυεθνικές μοιράζονται αναμεταξύ τους την παγκόσμια αγορά σπόρων

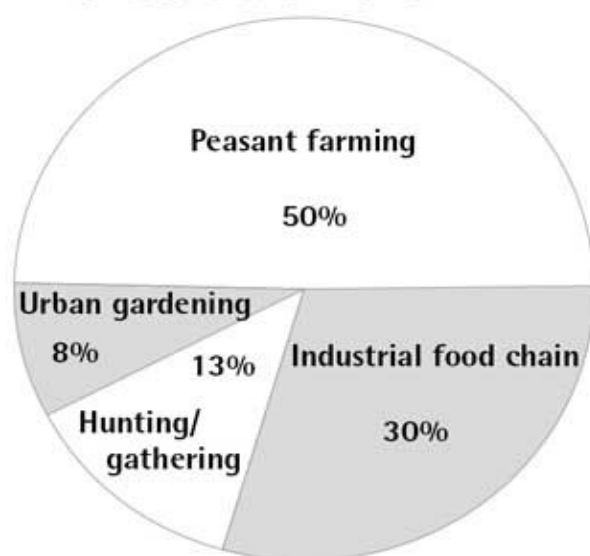
Οι **προθέσεις των εταιρειών για τον έλεγχο της αγοράς σπόρων εκφράζονται** με το να ασκούν ευρεία επιρροή στις εθνικές νομοθεσίες και διεθνείς συνθήκες ενώ συχνά είναι τα φαινόμενα του να τοποθετούνται άνθρωποι τους σε κατάλληλες θέσεις εντός των διεθνών οργανώσεων που επεξεργάζονται τους νόμους. Από αυτά δεν λείπουν και οι διώξεις της εμπορίας μη εγγεγραμμένων σε επίσημους καταλόγους ποικιλιών, με το πρόσφατο παράδειγμα της δίωξης της Γαλλικής οργάνωσης διατήρησης σπόρων Kokorelli, ανάγοντας την εμπορία ακόμα και των παραδοσιακών, μη ανταγωνιστικών σπόρων, σε μια υπόθεση που διέπεται από αυστηρή νομοθεσία και περιορισμούς.

Με μια σύντομη σκιαγράφιση, **ο ιδεατός κόσμος για τις μεγάλες σποροπαραγωγικές εταιρείες** δείχνει να είναι αυτός όπου η αγορά θα μονοπωλείται αποκλειστικά από ιδιωτικοποιημένους σπόρους, προσαρμοσμένους σε υψηλές ποσότητες λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων και που θα διέπονται από καθεστώς πνευματικής ιδιοκτησίας (όπως οι γενετικά τροποποιημένοι). Ο αγρότης να

μην μπορεί να τους χρησιμοποιεί για να αναπτύξει δικές του ποικιλίες και θα απαιτείται να πληρώνει για να κρατήσει σπόρο για την επόμενη χρονιά - ή δεν θα μπορεί να το πράττει καθόλου. Οι τοπικές, παραδοσιακές ποικιλίες να πρέπει να είναι αυστηρώς περιορισμένες με την εμπορική ύπαρξη τους να θεσμοθετείται από γραφειοκρατικά κριτήρια.

Σαφώς, πέρα από την κατάφωρη αφαίρεση των θεμελιωδών δικαιωμάτων της διατήρησης και ιδιοπαραγωγής σπόρων από τους αγρότες καθώς και την τεράστια μεταφορά αξίας προς τις εταιρείες που διεκδικούν βασικές γεωργικές διαδικασίες, αποτέλεσμα τέτοιων τάσεων μπορεί να είναι μόνο η περαιτέρω **ραγδαία μείωση της αγροτικής βιοποικιλότητας** με απρόβλεπτες συνέπειες για την διατροφική αυτάρκεια. Ήδη τις τελευταίες δεκαετίες ένα τεράστιο κομμάτι της παγκόσμιας κληρονομιάς των σπόρων έχει χαθεί ανεπίστρεπτα. Αυτή τη στιγμή, ουσιαστικά **μόνο ένα πολύ μικρό ποσοστό των σπόρων που υπήρχαν πριν μόλις 100 χρόνια χρησιμοποιείται ακόμα από τους αγρότες**, ιδιαίτερα στον ανεπτυγμένο Δυτικό κόσμο. Αυτό οφείλεται κυρίως στην επικράτηση της μοντέρνας βιομηχανικής γεωργίας, όπως εκφράστηκε μέσα από την Πράσινη Επανάσταση και συνεχίζεται με την επικράτηση του μονοπωλίου και την αυστηρή νομοθεσία για την εμπορία των σπόρων.

Who feeds the world?

Source: ETC Group, "Who will feed us?", November 2009. www.etcgroup.org

Σχεδόν το μισό της παγκόσμιας παραγωγής τροφίμων προέρχεται μικρής κλίμακας αγρότες

Παρόλο που τα παραπάνω ακούγονται ζοφερά, δεν πρέπει να αγνοείται ωστόσο πως **μικρής κλίμακας αγρότες με ήπιες μορφές γεωργίας και τη χρήση τοπικών και ιδιοπαραγόμενων σπόρων, προμηθεύουν ακόμα με τροφή το μεγαλύτερο μέρος του πλανήτη**, χωρίς να τους παρέχεται σχεδόν καμία υποστήριξη από κυβερνήσεις, οι οποίες, αντιθέτως, συνεχώς τους περιορίζουν, έως και ποινικοποιούν. Απρόσμενα, ακόμα και σε ανεπτυγμένες χώρες, εντός της Ε.Ε., ένα μεγάλο κομμάτι του αγροτικού κόσμου διατηρεί και παράγει σπόρο για την επόμενη χρονιά, καταδειχνώντας ότι τέτοιες πρακτικές δεν είναι ένα περιθωριακό κομμάτι της γεωργικής παραγωγής αλλά μια ζωντανή πρακτική που μπορεί και συνιστά βιώσιμη λύση για την διατροφική αυτάρκεια και την αυτονομία των αγροτών.

Οι εξελίξεις σχετικά με την νομοθεσία των σπόρων στην ΕΕ

Οι αγρότες, τα κινήματα για τα δικαιώματα των σπόρων καθώς και οι εταιρείες ανέμεναν την αναθεώρηση της Ευρωπαϊκής νομοθεσίας για τους σπόρους από το 2008. Η ευρωπαϊκή νομοθεσία σχετικά με την εμπορία των σπόρων άρχισε να ισχύει από τη δεκαετία του '60. **Τα τελευταία χρόνια, το σχετικό νομικό πλαίσιο της ΕΕ καθορίζονταν από 12 οδηγίες που τα κράτη μέλη έχουν υποχρεωτικά ενσωματώσει**, προσαρμόζοντας τις, στην εθνική τους νομοθεσία. Εντός αυτού του πλαισίου, τα τελευταία 3 χρόνια υιοθετήθηκαν οδηγίες προκειμένου να καλύψουν το νομικό κενό σχετικά με την εμπορία των παραδοσιακών και διατηρητέων ποικιλιών.

Στις αρχές του Νοεμβρίου 2012 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έδωσε τελικά στην δημοσιότητα μη-επίσημα

έγγραφα (non-paper) σηματοδοτώντας την αντίστροφη μέτρηση για την κατάθεση προς έγκριση και την εφαρμογή ενός επίσημου κανονισμού της Ε.Ε. ο οποίος οποία θα αντικαταστούσε τις προηγούμενες οδηγίες. Ωστόσο, **το αποτέλεσμα ήταν απογοητευτικό**. Με την δημοσιοποίηση των non-paper, περιβαλλοντικές οργανώσεις για τα δικαιώματα των σπόρων και διατήρησης τοπικών ποικιλιών επισήμαναν ότι **το προσχέδιο νόμου διέπεται από τις ίδιες αδυναμίες που καθιστούν και τις προηγούμενες οδηγίες εχθρικές προς την διατήρηση της αγροτικής βιοποικιλότητας και τα δικαιώματα των αγροτών, δίνοντας βάρος αυστηρά στην παραγωγικότητα και ομοιομορφία**

Παρόλο που έχουν εντοπιστεί **ορισμένες βελτιώσεις**, ιδιαίτερα με την εξαίρεση από το νομοθετικό πλαίσιο της απλής ανταλλαγής σπόρων, καθώς και σε κάποιες από τις διαδικασίες ένταξης παραδοσιακών ποικιλιών σε επίσημους καταλόγους, οι προτάσεις διέπονταν από το ίδιο πνεύμα με τις προηγούμενες οδηγίες ενώ περιέχει πολλά δυσερμήνευτα σημεία. Κάποια προαπαιτούμενα, όπως η μη δυνατότητα παρέκκλισης από την κεντρική νομοθεσία, η υποχρεωτική εγγραφή σε καταλόγους και η (ακριβή) πιστοποίηση μέσω ελέγχων των ποικιλιών πριν εγγραφούν σε καταλόγους και βγουν στην αγορά θεωρούνται ότι θα αποτελέσουν τροχοπέδη για την χρήση της αγροτικής βιοποικιλότητας, με το ίδιο τρόπο που συνέβη και στην Γερμανία προ του β' π.π., όπου η αναγκαστική εισαγωγή των ποικιλιών σε καταλόγους οδήγησε στην εξαφάνιση του 72% όσων ήταν μέχρι τότε διαθέσιμοι στους αγρότες.

Σε όλα αυτά, η **επιρροή της βιομηχανίας σπόρων** ήταν επίσης παραπάνω από εμφανής. Η τελική μορφή της πρότασης για τον νέο κανονισμό υπήρξε πεδίο επιρροής μέσω της αποκλειστικής γνωμοδότησης από ειδικούς που σχετίζονταν με το λόμπι των εταιρειών σπόρων και της βιομηχανικής γεωργίας.

Το ισχύον καθεστώς τέθηκε προς αναθεώρηση τον Μάιο του 2013, όταν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατέθεσε την πρόταση της για ένα νέο επίσημο κανονισμό που θα αντικαθιστούσε οποιονδήποτε προηγούμενο και θα κάλυπτε οτιδήποτε είχε να κάνει με του σπόρους, από την παραγωγή και εμπορία μέχρι την ανταλλαγή τους.

Αντιδράσεις

Η δημοσιοποίηση της πρότασης για τον νέο κανονισμό δημιούργησε μια **μεγάλη κινητοποίηση από πλευράς οργανώσεων του αγροτικού και της κοινωνίας των πολιτών** η οποία εκφράστηκε με την **πίεση προς τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και μέλη του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου**. Ένας πανευρωπαϊκός συντονισμός αγροτικών και περιβαλλοντικών οργανώσεων, δίκτυα διατήρησης σπόρων, αγροτών και πολιτών κατάφεραν να εντοπίσουν τις αδυναμίες της νομοθεσίας, να προτείνουν αλλαγές και να απαιτήσουν από τα θεσμικά όργανα και μέλη του Ευρωκοινοβουλίου να καταψηφίσουν την πρόταση αναθεώρησης. Τα αιτήματα δεκάδων οργανώσεων εκφράστηκαν μέσα μια κοινή διακήρυξη που πραγματοποιήθηκε στην Βιέννη τον Νοέμβριο του 2013, με την συμμετοχή των Ελληνικών οργανώσεων Αιγίλοπας και Πελίτι, **απαιτώντας την ευρεία δημόσια διαβούλευση με βάση τα δικαιώματα των αγροτών** και όχι τα συμφέροντα της αγοράς και βιομηχανίας σπόρων.

Τελευταίες εξελίξεις: Η μάχη που δεν κερδήθηκε ακόμη

Με το ξεκίνημα του 2014 οι πιέσεις ενάντια της πρότασης για τον νέο κανονισμό βρήκαν απήχηση. Μετά από διαβουλεύσεις, οι τροπολογίες για το κείμενο της πρότασης που είχαν κατατεθεί ξεπέρασαν τις 1400, ζητώντας ουσιαστικά την απόρριψη της. Η **καταψήφιση της πρότασης επιτεύχθηκε** τελικά μέσα από τις αποφάσεις της Επιτροπής Περιβάλλοντος στα τέλη Ιανουαρίου 2014 και της Επιτροπής Γεωργίας στα μέσα Φλεβάρη 2014. Αυτό αποτέλεσε και μια **νίκη και δικαίωση για το κίνημα που αγωνίζεται για τα δικαιώματα των σπόρων**.

Τα πράγμα όμως δεν είναι τόσο απλά. Το επόμενο, σύνθετο, βήμα για την πλήρη απόρριψη της πρότασης του κανονισμού είναι το να επικυρωθεί από την Ολομέλεια της βουλής και κατόπιν η απόφαση της να γίνει δεκτή από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Ωστόσο οι πληροφορίες λένε πως η Επιτροπή, καθώς και το Συμβούλιο Υπουργών Γεωργίας, δεν θα δεχτούν την απόρριψη της. Κάτι τέτοιο θα οδηγήσει στο να χρειαστεί μια δεύτερη απόρριψη από την Ολομέλεια, και λογικά **δεν θα μπορεί να πραγματοποιηθεί πριν τις επόμενες Ευρωεκλογές**.

Η καθυστέρηση αυτή καθιστά την απόρριψη του νέου κανονισμού ως ένα διακύβευμα **για την επόμενη Ευρωβουλή** ενώ δίνει πολύ χρόνο στο λόμπι της βιομηχανίας σπόρων να πιέσει για την τελική αποδοχή του νέου κανονισμού, με μερικές ίσως τροποποιήσεις. Η Επιτροπή δικαιολογεί την

στάση της μιλώντας για ισοτιμία απέναντι στους κανονισμούς τους παιχνιδιού ώστε να μην ευνοείται κανένας. Η αγορά σπόρων όμως δεν είναι παιχνίδι, αλλά πόλεμος στον οποίο τα κριτήρια που προσπαθεί να θέσει ο νέος κανονισμός θα ευνοούν μόνο τις ισχυρότερες εταιρείες, εις βάρος της αγροτικής βιοποικιλότητας και εν τέλει της διατροφικής αυτάρκειας. Οι χιλιάδες καλλιεργητών και διατηρητών σπόρων, οι οποίοι διεκδικούν ενεργά μια άλλη μορφή γεωργίας καθώς και το δικαίωμα του να παραμείνει η παραγωγή σπόρων στα χέρια των αγροτών, όπως και να έχει, έδειξαν ότι δεν θα παραμείνουν αδρανείς.

Βασίλης Γκισάκης
Μάρτιος 2013

Ενημερωθείτε σχετικά:

- Aegilops.gr
- BiotechWatch.gr
- Peliti.gr
- seed-sovereignty.org/

Αντι-πληροφόρηση για την Βιοτεχνολογική Εποχή
B **otechWatch.gr**

Το BiotechWatch.gr αποτελεί μια προσπάθεια αντίβαρης πληροφόρησης και κριτικής για θέματα Βιοτεχνολογίας και Γενετικής Μηχανικής, όπως αυτές εφαρμόζονται εντός του πλαίσιο των σύγχρονων Τεχνοεπιστημών στην Γεωργία, τα Τρόφιμα, τη Φαρμακευτική και τις τεχνολογικές λύσεις για την Κλιματική Κρίση.